

Förstudierapport inom hygien- och städprodukter

23.2-2798-17

KAMMARKOLLEGIET

Innehåll

1 Inledning	4
2 Föregående upphandling	6
3 Nuvarande ramavtal	8
4 Informationsspridning av ramavtalen	13
5 Behovsundersökning	14
6 Marknadsundersökning	20
7 Hållbarhet	28
8 Andra upphandlingar inom området	29
9 Överprövningsmål inom området	30
10 Relevant lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd	32
11 Elektroniska anbud.....	33
12 Utvecklingsområden och förändringsbehov i en kommande upphandling.....	34
13 Förvaltning.....	35
14 E-beställningar	36
15 Rekommendation	37
16 Källförteckning.....	38
17 Bilagor.....	39

Sammanfattning

Det nuvarande ramavtalet för Hygien- och städprodukter löper ut den 7 oktober 2018. Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet har initierat en förstudie för att utreda om en ny upphandling ska genomföras.

Ramavtalet inom området nyttjas i hög utsträckning och inget i statistiken visar på någon större förändring i efterfrågan.

Informationsinhämtning har skett genom en enkät som skickats ut till 338 avropsberättigade myndigheter. Leverantörsdialoger har genomförts i form av möten. Projektgruppen har även haft ett möte med en branschorganisation. Avslutningsvis har projektet tagit del av ramavtalsförvaltarens samlade erfarenheter av ramavtalsområdet.

Av den information som framkommit i svaren på enkäten kan konstateras att avropande myndigheter tycker att avtalet i stort har fungerat bra.

Statistiken visar att ramavtalet omsatte ca 49 MSEK under perioden Q4 2015 - Q3 2016, tillräckligt högt för att motivera en upphandling av ett nytt ramavtal på området. Dock har endast 48,6 % av respondenterna uppgivit att de har använt ramavtalet, vilket kan förklaras med att flera myndigheter har upphandlat produkterna tillsammans med städtjänster.

Projektgruppen har funnit att det finns ett behov av ett statligt ramavtal inom området och rekommenderar således att en upphandling av hygien- och städprodukter genomförs.

Förstudierapporten är framtagen av:

Fredrik Björnström

Jeanette Bergh

1 Inledning

1.1 Bakgrund till förstudien

Förstudien är genomförd av Statens inköpscentral och omfattar hygien- och städprodukter.

Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet övertog från och med den 1 januari 2011 ansvaret för upphandlingsverksamheten inom den statliga inköpssamordningen. Detta innebär att Statens inköpscentral har som uppdrag att ingå ramavtal för varor och tjänster som är avsedda för andra statliga myndigheter.

Enligt förordning (1998:796) om statlig inköpssamordning ska det finnas ramavtal eller andra gemensamma avtal som effektiviserar upphandlingarna för varor och tjänster som myndigheterna upphandlar ofta, i stor omfattning eller som uppgår till stora värden.

Huvudsyftet är att i ett tidigt skede utreda huruvida ramavtalsområdet uppfyller något av kriterierna ovan eller på annat sätt anses lämpligt för att en upphandling ska förordas. Om det konstaterats att en upphandling förordas kommer även förutsättningar för en sådan att kartläggas.

1.2 Syftet med förstudien

Syftet med förstudien är att beskriva behoven, branschen och tidigare erfarenheter från aktuellt ramavtalsområde. Vidare ska omfattning, inriktning och upplägg för kommande upphandling inom området beskrivas. Det ska även utredas om en extern resurs kommer att behövas i projektet.

Om projektgruppen i ett tidigt skede finner att förutsättningar inte finns för att genomföra en upphandling kan styrgruppen besluta om att förstudien avslutas i förtid.

Samtliga rekommendationer som lämnas i samband med denna förstudie kan komma att prövas på nytt, ändras och anpassas i en kommande upphandling då ny information kan tillkomma och förutsättningar kan ändras med tiden.

1.3 Omfattning och avgränsningar i förstudien

Syftet med förstudierapporten har inte varit att ta fram en kravspecifikation till en kommande upphandling, och således är eventuella krav som kan ställas endast beskrivna på en övergripande nivå. Förstudierapporten beskriver nuläge och erfarenheter av användningen av ramavtalen inom området. Den innehåller avropande myndigheters och leverantörers synpunkter på det nuvarande ramavtalet samt deras förslag rörande upplägg

av en eventuellt kommande upphandling. Därtill innefattar förstudierapporten en analys av myndigheters behov och marknadens utbud.

Ramavtalen inom detta område kan i dag användas av statliga myndigheter samt stiftelser och andra organisationer med anknytning till staten.

Kommuner och landsting har således inte rätt att avropa från de statliga ramavtalen på detta område.

1.4 Målgrupp

Förstudien riktar sig till berörda personer inom Statens inköpscentral och de myndigheter som avropar från ramavtalet samt de leverantörer och branschorganisationer på området som är intresserade av en eventuellt kommande upphandling.

1.5 Metod för förstudien

Förstudiearbetet har utförts i enlighet med Statens inköpscentrals projektstyrningsmetodik. Den innefattar:

- initiering av projektet med definition av projektets huvudsakliga mål i form av ett projektdirektiv
- detaljerad planering, dvs en projektbeskrivning och planering av projektets aktiviteter
- genomförande som omfattat informationsinsamling, analys och författande av förstudierapporten
- leverans av förstudien med föregående kvalitetssäkring.

Informationsinsamlingen till förstudien har skett genom att en enkät har skickats ut till avropande myndigheter innehållande frågor kopplade till det nuvarande ramavtalet och till utformningen av en eventuellt kommande upphandling.

Vidare har projektgruppen haft möten med leverantörer och en branschorganisation för att få deras syn på det nuvarande ramavtalet och diskuterat möjliga upplägg av en eventuellt kommande upphandling. En enkät har också skickats ut till leverantörerna.

Möte har hållits med ansvarig ramavtalsförvaltare från Statens inköpscentral.

Det kommer att göras en samlad bedömning av all information som inkommer i förstudien för att på så sätt undersöka hur en upphandling ska utformas på bästa sätt. Det kan innebära att förslag från enskilda intressenter inte alltid kan beaktas vid utformningen av en eventuellt kommande upphandling.

2 Föregående upphandling

2.1 Upphandlingsform och tidpunkter för anbudsgivning och tilldelning

Den föregående upphandlingen genomfördes enligt ett öppet upphandlingsförfarande och som tilldelningsgrund användes lägsta pris. Förfrågningsunderlaget publicerades den 2013-01-18 och sista anbudsdag var den 2013-03-05. Ramavtalen började gälla från och med den 2014-10-08.

2.2 Upphandlingens omfattning

Upphandlingen omfattade nedanstående varugrupper:

- A) Servering
- B) Handskar och skydd
- C) Hygienpapper och torkpapper
- D) Påsar, säckar och källsortering
- E) Rengöring och redskap
- F) Städmaskiner med sladd

2.3 Anbudsområden

Upphandlingen var inte uppdelad i anbudsområden.

2.4 Leverantörskvalificering, krav och utvärdering

Totalt inkom sju (7) anbud. Sex (6) anbud uppfyllde samtliga kvalificeringskrav på anbudsgivaren. En anbudsgivare kvalificerade sig inte till utvärdering då anbudsgivaren inte uppfyllde ställda krav på kvalitetsledningssystem.

Utvärderingen baserades på sex varukorgar, en för respektive varugrupp (A-F). Det ställdes krav på att samtliga efterfrågade varor skulle offereras och uppfylla angivna specifikationer med en tillåten avvikelse om +/- 5-10 %.

Inget anbud uppfyllde samtliga krav avseende offererade produkter och upphandlingen övergick av den anledningen till förhandlat förfarande. Genom förhandlat förfarande kunde sedan prisutvärderingen genomföras.

2.5 Överprövning

Upphandlingens första tilldelningsbeslut överprövades av Papyrus Supplies AB som menade att Procurator offererat och utvärderats med ett felaktigt antal enheter/förpackning avseende en position. Om Procurator hade angett rätt antal enheter per förpackning skulle deras utvärderingspris blivit högre än Papyrus utvärderingspris. Därmed skulle Procurator hamnat på andra plats och Papyrus på första plats i rangordningen.

Papyrus vann framgång med sin talan vilket resulterade i att Statens inköpscentral ålades att rätta upphandlingen och genomföra en ny utvärdering. Förvaltningsrätten menade att Procurators anbud inte hade uppfyllt samtliga obligatoriska krav för offererade produkter och att anbudet därmed inte skulle beaktas i utvärderingen.

Även det rättade tilldelningsbeslutet överprövades, men av Procurator, som menade att Statens inköpscentral hade tilldelat ramavtal utan att ha några giltiga anbud.

Förvaltningsrätten dömde till Statens inköpscentrals fördel. Procurator begärde prövningstillstånd i Kammarrätten, men fick avslag.

2.6 Synpunkter och erfarenheter från föregående upphandling

Eftersom föregående upphandling genomfördes som en öppen upphandling var möjligheten att förhandla begränsad, vilket i kombination med en varukorg där samtliga varor skulle vara godkända ledde till att inget anbud uppfyllde samtliga krav. För att undvika att hamna i samma situation skulle beskrivningarna av produkter kunna varit mindre detaljerade och istället funktionsbaserade. Om kravet istället hade varit att t.ex. 80 % av artiklarna i varukorgen skulle vara godkända och ej godkända artiklar belagts med ett ersättningspris så hade troligtvis fler anbud kunnat godkännas.

I upphandlingen ställdes krav på att anbudsgivaren skulle ange priset från ”officiell bruttoprislista” och rabatt skulle anges från officiell bruttoprislista, det visade sig dock att leverantörerna inte har en (1) prislista utan flera olika och att vissa anbudsgivare enbart har prislistor där inloggning krävs.

3 Nuvarande ramavtal

3.1 Avtalens löptid

Ramavtalen, som började gälla från den 2014-10-08, gäller till och med den 2018-10-07.

3.2 Avropsordning

Avrop görs genom rangordning med alla villkor fastställda.

3.3 Antagna ramavtalsleverantörer

Följande ramavtalsleverantörer antogs:

1. Papyrus Supplies AB
2. Office Depot Svenska AB
3. PacsOn AB

3.4 Försäljningen på ramavtalen

Ramavtalsleverantörerna är skyldiga att en gång per år redovisa den försäljning som skett på ramavtalen. Försäljningsstatistiken ska redovisas enligt följande:

- Produktgrupp som produkten tillhör t.ex., Servering, Hygienpapper och Torkpapper etc.
- Benämning på produkt
- Beskrivning av produkt (färg, storlek, miljömärkning mm)
- Ramavtalsleverantörens artikelnummer
- Antal produkter i förpackning
- Antal sålda förpackningar i SEK
- Antal sålda produkter i styck i SEK

3.4.1 Total omsättning på ramavtalet

Nedan redovisas omsättningsstatistik avseende Q4 2015 – Q3 2016. Statistiken baseras på uppgifter redovisade av de tre ramavtalsleverantörerna.

3.4.2 Omsättning per ramavtalsleverantör

Period	Papyrus Supplies AB	Office Depot Svenska AB	PacsOn AB	Totalt
Q4 2015 - Q3 2016	48 826 623	0	143 552	48 970 175

3.4.3 Omsättning per produktområde/tjänsteområde

Produktområde	Totalt	Andel %
Servering	2 897 129 kr	6 %
Handskar och skydd	2 052 471 kr	4 %
Hygien och torkpapper	25 820 557 kr	53 %
Påsar, säckar och källsortering	5 252 886 kr	11 %
Rengöring och redskap	12 662 973 kr	26 %
Städmaskiner med sladd	280 638 kr	1 %
Totalsumma	48 966 654 kr	100 %

3.4.4 Administrativ avgift

Ramavtalsleverantörerna är skyldiga att betala en administrativ avgift motsvarande 1,0 % på totalt fakturerat nettobelopp.

3.4.5 Revision

Miljökraven är på en sådan detaljerad nivå att det krävs expertkompetens i form av en kemist för att kunna följa upp dem, av den anledningen fick Goodpoint AB hösten 2015 i uppdrag att genomföra en miljörevision med en uppföljande revision hösten 2016.

I samråd med revisorerna beslutades att revisionen skulle byggas utifrån stickprov på tretton produkter i varukorgen. För dessa produkter granskades om de miljökrav (totalt 24 st) som ställts var aktuella för respektive produkt. Granskningen gjordes genom att revisorerna studerade den produktinformation som begärdes in från samtliga tre ramavtalsleverantörer.

Vid den uppföljande revisionen gjordes en granskning av ytterligare 20 stickprov från ramavtalsleverantören som är rangordnad nr 1 enligt samma metod.

3.5 Ramavtalsanvändare

Nedan listas de 10 myndigheter som nyttjat ramavtalet mest samt myndigheters andel av den totala omsättningen för aktuell tidsperiod.

Myndighet	Totalt	Procent
Polismyndigheten	9 557 510 kr	20 %
Högskolor (samtliga högskolor)	6 717 061 kr	14 %
Arbetsförmedlingen	5 906 733 kr	12 %
Statens institutionsstyrelse	4 367 136 kr	9 %
Umeå universitet	1 885 314 kr	4 %
Regeringskansliet	1 767 586 kr	4 %
Sveriges lantbruksuniversitet	1 601 894 kr	3 %
Försvarmakten	1 406 950 kr	3 %
Museum	1 144 195 kr	2 %
Linnéuniversitetet	1 137 659 kr	2 %

3.6 Avstegsanmälan

Nedan anges de avstegsanmälningar som inkommit under perioden 2014-10-09 - 2017-01-20 samt de skäl som angivits för avsteget:

- Vi ställer högre krav gällande service och support. Det är av stor vikt att vår personal fortlöpande kan kontakta leverantörer med frågor kring städkemikalier. I underlaget ställer vi också krav på minsta beställningsbara enhet.
- Vi kommer inte att avropa från detta avtal avseende produktgrupp B (handskar och skydd) då vi har avtal med annan leverantör. Dessa produkter ingår i vårt avtal gällande Förbrukningsmaterial sjukvård.
- Vi har ett samarbete med annan myndighet och hänger oftast på deras ramavtalsupphandlingar. Ett större utbud av arbets- och skyddshandskar behövs.
- Vi upphandlar personlig skyddsutrustning vilket omfattar följande anbudsområden; skydds-/varselkläder, skyddsskor/-stövlar samt arbets-/skyddshandskar. Händerna behöver skydd mot kyla, väta och skada och det uppnås genom bra arbets- och montagehandskar anpassade för olika väderlekar och temperaturer. Handskarna måste vara funktionella men ändå ha skyddande egenskaper. Personal utför i fält varierande uppgifter som att använda slägga, såg och spade men även mätning med precisionsinstrument där handdator används.
- Vi får ett bättre avtal p.g.a. vi själva kan sätta ska-krav som bättre passar vår verksamhet, en tydlighet. Vi kan få en utökad priskorg vid egen upphandling, i det upphandlande ramavtalet är priskorgen för snäv för vår verksamhet. Det befintliga ramavtalet innefattar inte varor som finns utanför leverantörens ordinarie prislista/produktgrupper.

- Vi har spridda verksamheter och inköpsbehov utöver det som det statliga ramavtalet erbjuder.
- Ramavtalsleverantören har angett ett pris om 4 935,95 kronor för den aktuella dammsugaren. Vi kan köpa samma produkt för 2490 kronor hos en lokal leverantör.

3.7 Förvaltning av ramavtalet

Ramavtalet förvaltas av enheten för ramavtalsförvaltning vid Statens inköpscentral.

3.7.1 Synpunkter och erfarenheter från förvaltningen

Ansvarig ramavtalsförvaltare har ställt samman en förvaltningsrapport innehållande erfarenheter från förvaltningen av ramavtalet samt nedanstående förslag och synpunkter inför kommande upphandling.

Ramavtalsförvaltaren för befintligt ramavtal har i nedan punkter lyft fram det som fungerat mindre bra och bör ses över:

- Färre leverantörer på detta ramavtal bör övervägas.
- Tydliggör när avropande myndighet har rätt att frånga rangordningen.
- Önskemål finns att kunna spåra vilka artiklar som är miljövänliga via fakturan.
- Ställ krav på kundspecifik webbutik som bara innehåller avtalat sortiment.
- Gör en extern remiss av varukorgen.
- Undvik att hänvisa till varumärken.
- Tydliggör förhållandet mellan varukorgsartiklar och övrigt rabatterat sortiment.
- Se över möjligheten att ta bort och lägga till produkter under ramavtalets giltighetstid.
- Förpackningsstorlekar – skillnader mellan varukorg och leverantörens system gör att prislistor och prisbilagor kan se olika ut. Antal per förpackning är ofta beroende av grossisterna som anpassat dessa till transporter och pallar.
- Prissättning anpassade utifrån produkter:
  - Per styck
  - Tjocklek
  - Dosering
- Tydliggör när prisjustering ska ske och vid vilken tidpunkt på året.
- Ställ rimliga och relevanta miljökrav.
- Tydliggör leveranstid för lagerhållna varor.
- Tydliggör vart leverans ska ske för att undvika missförstånd.
- Gräns för fraktavgift bör vara samma som i andra ramavtal för att underlätta för leverantörer som levererar på flera ramavtal.
- Undersök alternativ till DDP som leveransvillkor.
- Se över möjligheten att få levererade varor till särskilda förråd.

- Tydliggör krav på transportören gällande avisering när leverans är på väg och om det blir förseningar.
- Nedan artiklar har anmälts som saknade:
  - Produkter för rengöring och vård av bilar (spolarvätska och bilschampo)
  - Toalettrenöjningsmedel
  - Automatisk toalettrenöjare kopplad till spolning
  - Väggsdispenser med handdesinfektionsskum
  - Bindor/sanitetsskydd
  - Sanitetshållare för dambindor
  - Fler typer av skyddshandskar
  - Fönsterputsmedel
  - Redskap för fönsterputs
  - Snöskyfflar
  - Elektrisk handtork

4 Informationsspridning av ramavtalen

Information om ramavtalen förmedlas på www.avropa.se. Det är enheten för ramavtalsförvaltning på Statens inköpscentral som är ansvarig för att webbplatsen kontinuerligt uppdateras med relevant information om ramavtalen och ser även till att stöddokumentation i form av exempelvis vägledningar och avropsblanketter finns att tillgå.

5 Behovsundersökning

I förstudien har det genomförts en enkätundersökning för att kartlägga de avropsberättigade myndigheternas behov.

5.1 Behovet

Som helhet framstår det som att de flesta avropsberättigade myndigheterna är nöjda med befintligt ramavtal.

Knappt hälften av respondenterna av enkäten anger att de har nyttjat ramavtalet, av de som anger att de inte nyttjat ramavtalet har flera angivit att de köper sina hygien- och städprodukter via sin leverantör av städtjänster.

Respondenterna av enkäten tycker att det är viktigt med ett brett utbud av varor, låga priser och att miljökrav ställs. Beställningar vill de i första hand göra via webbutik eller eget e-handelssystem från ett rangordnat avtal alternativt avtal med en leverantör.

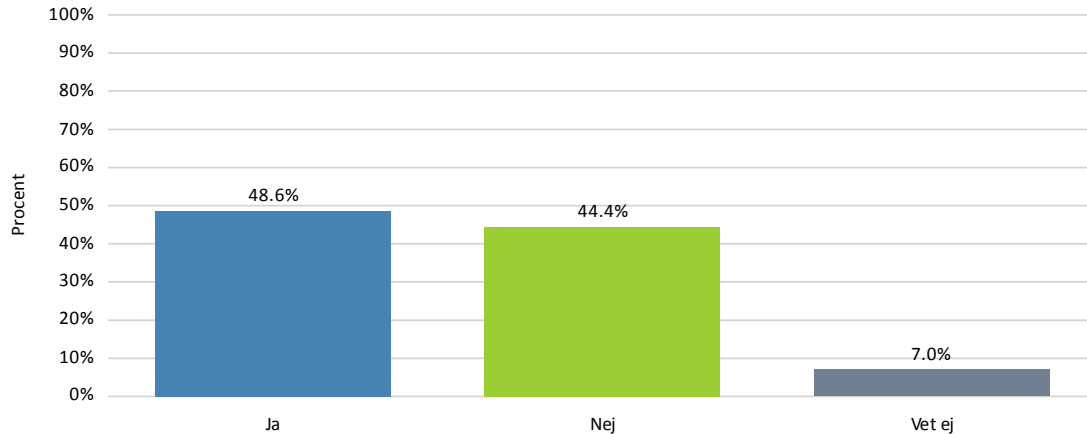
5.2 Myndighetsenkät

En enkät gick ut till 338 avropsberättigade myndigheter. Enkäten besvarades av 142 respondenter, vilket ger en svarsfrekvens på 42 %.

Syftet med enkäten var att undersöka behovet av samt önskemål kring varor och eventuella tjänster inom ramavtalsområdet. Vidare var syftet att ge myndigheterna möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter rörande det befintliga ramavtalet och ge generella synpunkter avseende en eventuellt kommande upphandling av ett statligt ramavtal.

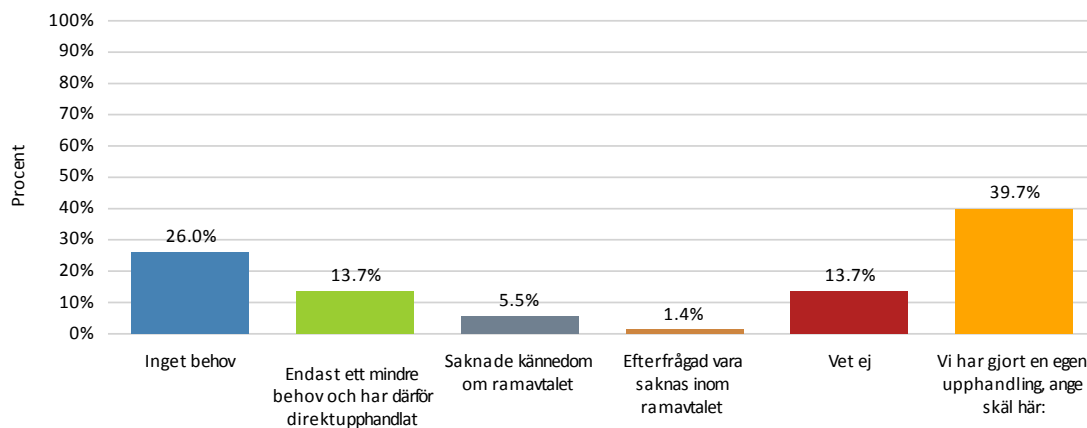
Här följer ett urval av svar på frågor som ställdes i enkäten (se bilaga, Myndighetsenkät, för att se svar på samtliga ställda frågor).

5.2.1 Har myndigheten avropat från det statliga ramavtalet för hygien- och städprodukter?

48,6 % av respondenterna anger att de har använt ramavtalet.

5.2.2 Varför har myndigheten inte använt det statliga ramavtalet för hygien- och städprodukter?

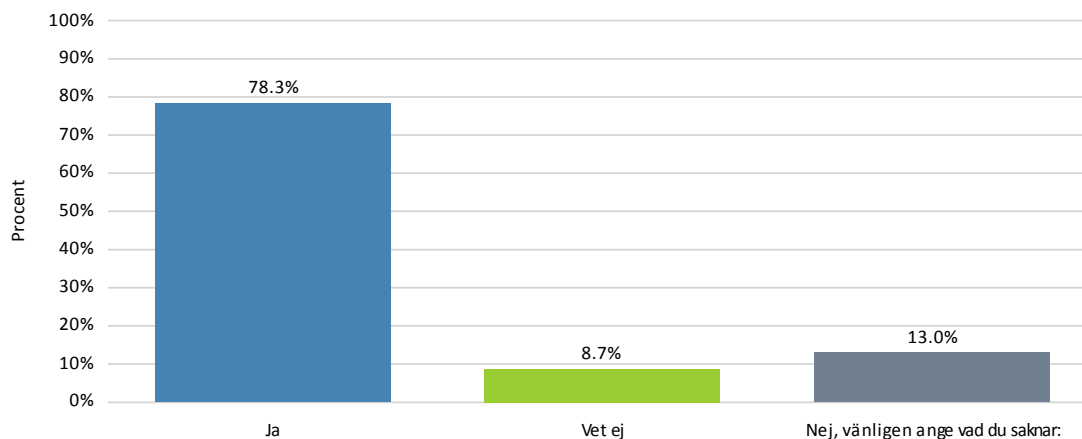

Av de 51,4 % som anger att de inte har använt ramavtalet anger 39,7 % att de har gjort egen upphandling. Som skäl för egen upphandling anges bland annat att upphandlingen av städtjänsterna inkluderar förbrukningsvaror eller att bättre priser och villkor uppnås vid egen upphandling.

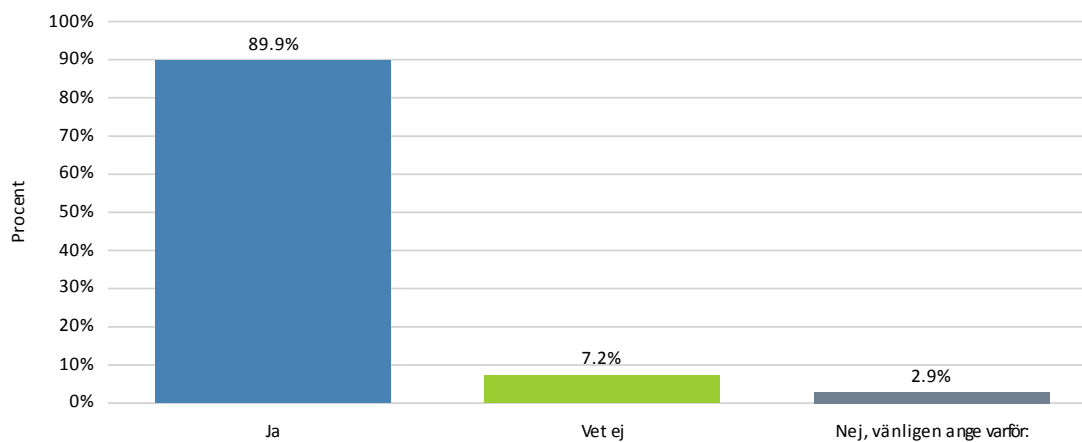
39,7 % har inget behov eller så litet behov så att de har valt att själva direktupphandla varorna.

Endast 1,4 % anger att efterfrågade varor saknas på ramavtalet, vilket indikerar att ramavtalet till största del omfattar efterfrågade varor.

5.2.3 Är ni nöjda med utbudet av varor på det nuvarande ramavtalet?

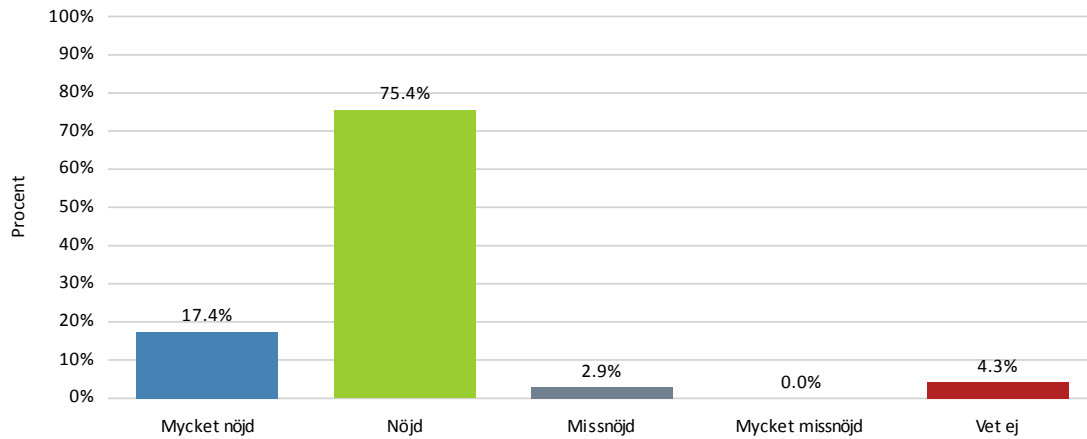
De flesta respondenterna är nöjda med utbudet. De produkter som de angivit att de saknar finns delvis att köpa på andra ramavtal.

Respondenterna är nöjda med kvaliteten på ramavtalets produkter.

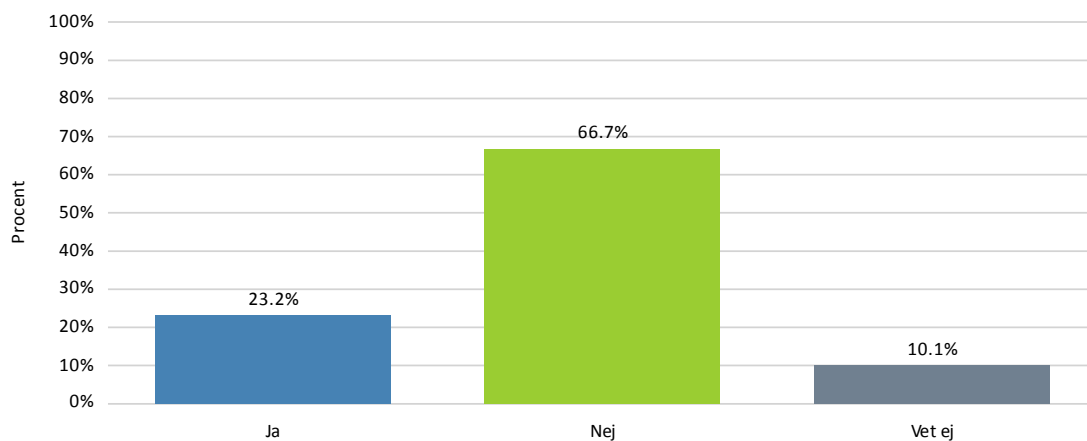

5.2.4 Hur nöjda är ni som helhet med nuvarande ramavtal?

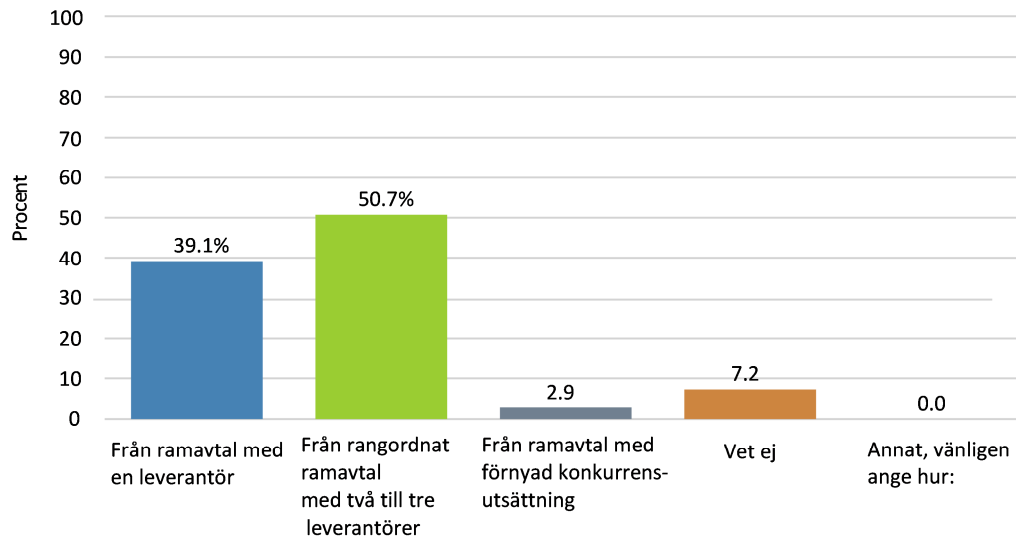
Att hela 92,8 % av respondenterna som helhet är nöjda/mycket nöjda med ramavtalet tolkar vi som att nuvarande ramavtal ur ett myndighetsperspektiv fungerar mycket bra.

5.2.5 Finns det behov av att kunna få leveranser ända fram till förråd eller skåp?

23,2 % vill kunna få leverans till skåp eller förråd.

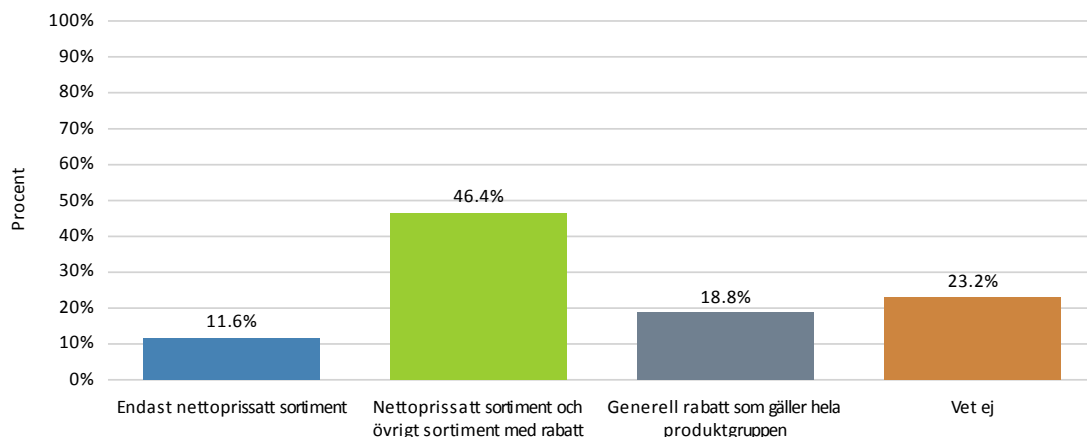
5.2.6 Ange hur myndigheten helst skulle vilja göra avrop.

Respondenterna vill i första hand ha rangordnat ramavtal med två till tre leverantörer likt befintligt ramavtal eller ramavtal med en leverantör. Endast 2,9 % föredrar förnyad konkurrensutsättning.

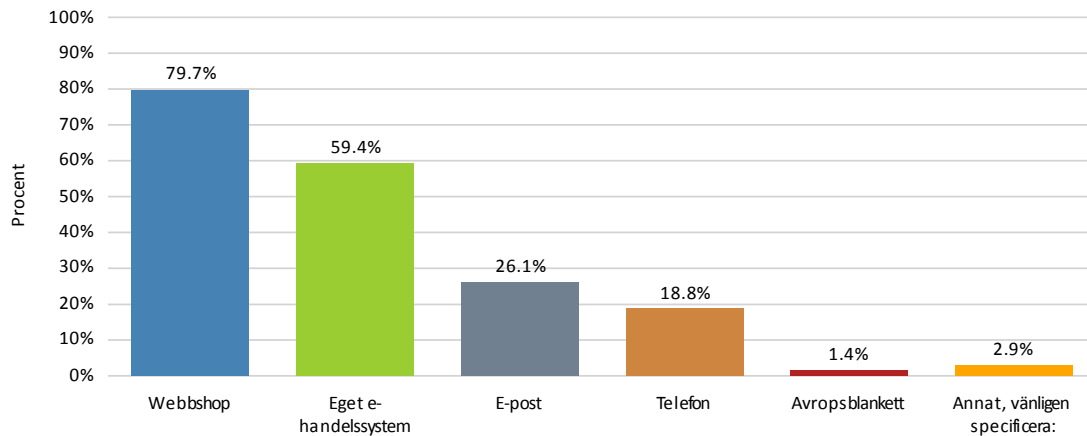
Vår tolkning är att respondenterna tycker att det är viktigt med ett enkelt avropsförfarande. Med hänsyn till att nr 1 i rangordningen på befintligt ramavtal har stått för 99,7 % av omsättningen kan dock nytta av fler än en (1) leverantör ifrågasättas.

5.2.7 Ange hur myndigheten helst skulle vilja ha ramavtalet utformat.

Respondenterna vill som på befintligt ramavtal ha ett nettoprissatt sortiment med ett övrigt rabatterat sortiment. Endast 11,6 % föredrar endast nettoprissatta artiklar som i det angränsande ramavtalet för kontorsmateriel.

5.2.8 Hur vill ni kunna göra era beställningar av varor (fler alternativ kan väljas)?

De flesta föredrar att beställa via webbshop eller eget e-handelssystem.

6 Marknadsundersökning

Marknadsundersökningen har genomförts genom att analysera marknaden avseende hur branschen anser att en eventuell upphandling lämpligen bör utformas.

En viktig informationskälla har varit de möten som genomförts med både befintliga ramavtalsleverantörer och leverantörer som inte finns med på det nuvarande ramavtalet.

6.1 Möte med branschorganisationen KEPA

Branschorganisationen KEPA har 50 medlemsföretag. Under KEPA:s årsmöte informerades medlemsföretagen om den enkät som projektgruppen tagit fram samt om den pågående förstudien. Detta resulterade i att leverantörerna kontaktade projektgruppen för att boka in leverantörsmöten.

På årsmötet gick KEPA även igenom den agenda som projektgruppen planerat inför leverantörsmötena. De svar som gavs kan ha varit lite försiktiga då det är svårt att svara uppriktigt när flera leverantörer i samma bransch befinner sig på samma möte. Informationen som framkom under de enskilda leverantörsmötena var dock informativa.

Det finns både stora och små leverantörer på marknaden. En indelning i fler anbudsområden skulle kunna innebära att fler leverantörer kan lämna anbud. Det finns dock en risk med att dela upp produkterna i fler anbudsområden då en producents varor kan komma att transporteras till samma avropande myndighet från flera olika leverantörer. Detta gör att transporterna ökar vilket i sin tur ger en högre påverkan på miljön.

En trend man kan se i branschen är att de större leverantörerna börjar köpa upp mindre leverantörer vilket gör att det blir färre och färre leverantörer som enbart täcker upp mindre geografiska områden. Norrland har kvar en del lokala leverantörer men generellt kan leverans av produkter ske över hela landet.

Mjukpapper levereras till största del från två producenter till samtliga leverantörer.

Olika varianter av e-handel är vanligt förekommande. Bland varianterna finns, egen webbutik med kundinlogg, punchoutlösningar samt exporterade filer som avropande myndigheter själva laddar in i sina inköpssystem.

KEPA:s Etik- och Upphandlingsnämnd tog 2009 fram riktlinjer för upphandling. Dessa finns att läsa på <http://www.kepa.nu/etik-upphandling/>.

6.2 Leverantörsenkät

En enkät riktad till leverantörer på marknaden distribuerades med hjälp av branschorganisationen KEPA som skickade denna till sina medlemmar. Enkäten besvarades endast av fyra respondenter vilket ger ett för tunt underlag för att redovisas separat. Synpunkterna finns ändå med i denna förstudierapport då de fyra respondenterna även deltog i de leverantörsmöten som genomfördes under förstudien.

6.3 Möten med leverantörer

6.3.1 Om leverantörsmöten

Projektgruppen har, utöver mötet med branschorganisationen KEPA, genomfört möten med fem leverantörer. Av dessa är tre befintliga leverantörer på det nuvarande ramavtalet Hygien- och städprodukter. Projektgruppen träffade även två producenter av mjukpapper.

Syftet med mötena var att inhämta erfarenhet från leverantörerna avseende det nuvarande ramavtalet samt att ge leverantörerna möjlighet att komma med synpunkter inför ett kommande ramavtal.

Nedan följer en kortfattad sammanfattning av det som framkom vid leverantörsmötena.

6.3.2 Indelningen av produktgrupper

Den nuvarande indelningen av produktgrupper fungerar, men det är viktigt att definiera gränserna tydligt mellan produktgrupperna så det inte blir för många olika tolkningar. Ett exempel som togs upp var dammsugarpåsar, är detta ett tillbehör till städmaskiner eller ska de finnas i en annan produktgrupp?

Inom befintlig produktgrupp B (handskar och skydd) upplever en leverantör att det finnas ett utökat behov av fler skyddsprodukter såsom ansiktsskydd och förkläden.

Befintlig produktgrupp E (rengöring och redskap) skulle kunna delas upp ytterligare då det är olika marginaler på kemikalier och städverktyg.

Produktgrupp F (städmaskiner med sladd) anses vara en udda fågel och det är inte alla leverantörer som har dessa i sitt sortiment. Priserna för maskiner med sladd är bättre från leverantörer som är nischade mot dessa.

6.3.3 Indelning av anbudsområden

Några leverantörer såg inte någon anledning till att dela upp upphandlingen i flera anbudsområden. Andra önskade att det skulle finnas flera anbudsområden då det enbart är den leverantör som är rangordnad etta på ramavtalet som får sälja vilket medför att

konkurrensen i branschen utarmas. En begränsning på hur många anbudsområden som får tilldelas kom upp som förslag på lösning av fördelningen.

En geografisk uppdelning av anbudsområden anses inte som genomförbara då samma myndighet finns på flera orter. Dessutom kan de allra flesta leverantörer leverera produkter över hela landet.

En uppdelning i anbudsområden baserade på produktgrupper kan enligt leverantörerna bidra till ökat antal leveranser, vilket påverkar miljön negativt.

Om upphandlingen delas in i fler anbudsområden behöver man vara försiktig så att det inte finns beroenden mellan de olika anbudsområdena/leverantörerna. Dagens produktgrupp servering skulle kunna ligga som ett separat anbudsområde då det inte finns några beroenden till andra.

En uppdelning av anbudsområden av volymer (stort behov/litet behov) kan få konsekvensen att varorna inte kan levereras då alla förpackningar inte går att bryta och packas om. Kemtekniska transportförpackningar får t.ex. enligt lag inte brytas under transport, mjukpapper levereras direkt från pappersbruken och är redan förpackade på pallar.

Ett förslag som en leverantör tog upp var att, vid anbudsutvärdering, ge ett mervärde till de leverantörer som kan leverera mindre mängd produkter per leveranstillfälle.

6.3.4 Officiella bruttoprislistor

Branschen arbetar inte längre med officiella bruttoprislistor även om några av de leverantörer som projektgruppen träffat kan tillhandahålla sådana. Prislistorna är i de allra flesta fall digitala och kundanpassade.

6.3.5 Spårbarhet

De flesta leverantörerna uppgav att det finns goda möjligheter till spårbarhet hos underleverantörerna i branschen även om det är svårt att ha 100 procent kontroll.

En leverantör har spårbarhet för de tillverkare som finns i Sverige men uppgav att det är svårare att kontrollera utländska tillverkare.

6.3.6 Upphandlingsmyndighetens kriterier

De baskrav som framgår i Upphandlingsmyndighetens kriterier upplevs som bra och det är oftast tillräckligt att ställa baskraven vid en upphandling. Däremot blir det problem om upphandlingsmyndighetens kriterier med krav avseende tensider följs för handdiskmedel då inget handdiskmedel i Sverige skulle godkännas efter att EU skärpt sina regler kring tensider. Det pågår en översyn av detta krav i branschen, men inget är klart ännu.

Fördelen med att följa upphandlingsmyndighetens krav är att det blir tydligt vilka certifikat som krävs för att uppfylla kriterierna.

En leverantör ansåg att vissa krav känns föråldrade såsom klorblekning av papper som togs bort för länge sedan i tillverkningsprocessen. Kravet kan vara aktuellt att ställa för produkter tillverkade i Asien.

6.3.7 Miljömärkning

Det är bra att hänvisa till de etablerade miljömärkningarna. Några leverantörer har egna märkningar, andra har det inte. Producenter vill helst undvika de nordiska miljömärkningarna, då de jobbar globalt, vilket gör att EU-blomman/EU Ecolabel kan vara lämpligt att hänvisa till.

Det går inte att ställa krav på att samtliga kemtekniska medel ska vara miljömärkta då t ex. omställning av golv kräver starkare medel.

Alternativa produkter och tekniker blir alltmer vanligt för att undvika att använda för mycket medel. Bioprodukter kommer stort, golvmaskiner som slipar bort golvpulish finns också.

Ett önskemål som framkom var att det ska gå att lägga till nya produkter då det händer mycket främst kring miljöanpassade produkter.

6.3.8 Avropsformer

Några leverantörer föredrog förnyad konkurrensutsättning för att ge fler möjlighet att få leverera på ramavtalet. Ett förslag var att förnyad konkurrensutsättning kan bli aktuellt över ett visst belopp och att ett leveransavtal tecknas därefter.

Andra leverantörer föredrog en lösning med bara en leverantör då rangordning ändå inte ger någon försäljning till tvåan och trean. Alternativt att upphandlingen öppnar upp för att tvåan och trean att kunna få leverera, det kostar mer att hålla igång ett ramavtal än vad som kommer in via försäljning idag.

6.3.9 Standarder

Metsä Tissues Katrin samt SCAs Tork (det finns även andra producenter) har egna standarder avseende mjukpapper, men papperet passar oftast ändå i varandras hållare. Dock har båda leverantörerna även slutna system där bara leverantörens egna mjukpapper passar.

Bredden på papperet är viktigast för att det ska passa i hållaren.

De flesta leverantörer erbjuder sig att byta ut hållare utan kostnad om deras papper inte passar i befintlig behållare.

6.3.10 Index för prisjustering

Generella kommentarer från leverantörerna har varit att de inte gillar KPI.

Några har föreslagit att valutareglering ska finnas med vilket det gör om vi istället utgår ifrån importprisindex t.ex. ett kombinerat index med 70 % IMPI (importprisindex) och 30 % AKI (Arbetskostnadsindex).

Ett annat förslag är att prishöjningar baseras på intyg om kostnadsökningar från leverantör,

6.3.11 Leveranstider och leveransavgifter

Det är normalt med en fraktavgift på 125 SEK (inkl. packning, frakt och hämtning av pallar).

Ett förslag togs upp att sätta en gräns för minsta ordervärde på 500-750 SEK. Det skulle kunna bidra till att ordrar samkörs och miljöpåverkan minskas. En annan leverantör föreslog en avgift på 150 SEK om ordern är under 1500 SEK.

För lagerhållna varor är det normalt med 2-3 dagars leveranstid.. En leverantör kan leverera redan dagen efter om beställning lagts senast kl. 12.00.. Det gäller dock inte övre Norrland och Gotland.

Inom 5-7 dagar (upp till 10 dagar för en leverantör) kan en hel beställning levereras om varorna inte finns i lager.

Akut-/expressleverans kan ske inom 24 timmar mot avgift för lagerhållna varor.

En leverantör arbetar med en fast leveransdag för att beställaren ska veta när leveransen sker, miljöpåverkan blir på så sätt mindre då det bara sker en leverans per vecka.

Samtliga leverantörer kan mot extra kostnad erbjuda inbärning till anvisad plats. Eftersom förutsättningarna kan se väldigt olika ut bör tjänsten timdebiteras.

6.3.12 Hantering av pallar

EU-pallar hämtas och återvinns men en leverantör hade önskemål om att krav inte ska ställas på att pallar ska hämtas i samband med nästa leverans.

Kontorspapper levereras från pappersbruken på engångspallar i trä som eldas upp. Några av leverantörerna kan ordna hämtning av engångspallar.

Det finns även engångspallar gjorda av wellpapp som återvinns efter användning.

Halvpallar finns för de utrymmen där en normalstor pall inte ryms (t ex. i små hissar).

6.3.13 Övrigt

Nedan framgår synpunkter som leverantörerna framförde under punkten övrigt.

- Utvärderingskriterier utöver pris föreslås vara miljö, servicegrad och utbildning samt leverantörens möjlighet att leverera en mindre mängd produkter vid ett leveranstillfälle.
- Mjukpapper bör utvärderas per kilo eller kvm, definiera typ av fiber och antal skikt, pappershanddukar utvärderas med pris per styck.
- Kemtekniska produkter utvärderas baserat på brukslösning (inte bara literpris).
- Upphandlingen bör fokusera på funktion, prestanda och kvalitet, inte färg och mått.
- Det är viktigt att uppföljning av ställda krav sker.
- Det måste finnas ett sätt att hantera utgående produkter.
- En stor del av myndigheterna vill inte använda integrerad e-handel via SFTI (punchout, Svekatolog etc.) utan önskar få kundanpassade produktkataloger i Excelformat skickade till sig vilket innebär stort merarbete för leverantören.

6.4 Möte med producenter

Under förstudien träffade projektgruppen två stora producenter av mjukpapper, båda kände till det statliga ramavtalet. Nedan följer några av de ämnen som diskuterades under mötena.

Ca 40 % av pappersåtervinningen har gått ner då tidningar alltmer läses digitalt. Detta har inneburit att det finns en brist på återvunnet papper vilket gör att man börjat importera detta från andra länder vilket i sin tur påverkar miljön i form av frakt.

6.4.1 Anbudsområden

En producent tog upp problematiken med uppdelade anbudsområden där producenternas produkter distribueras via flera olika leverantörer till samma beställare, vilket leder till fler transporter och större miljöpåverkan. Ett problem som även leverantörerna och branschorganisationen påpekat.

6.4.2 Miljömärkning och miljökriterier'

Upphandlingsmyndighetens baskrav på mjukpapper anser producenterna inte är några problem att uppfylla. Vidare anser de att krav bör ställas på miljömärkena EU Ecolabel/Miljöblomman eller Svanen.

Önskemål framkom om att se över helhetsperspektivet och inte enbart miljökriterierna. Livscykelanalys, bättre handdukar gör att färre antal används vilket innebär att soporna minskar och att belastningen på städpersonalen blir mindre etc.

6.4.3 Rådgivning

En producent gav som förslag att rådgivning från leverantören skulle kunna erbjudas för att på så sätt få den smartaste planeringen av mjukpapper och system anpassade för den aktuella lokalen.

6.4.4 Standarder och papper

Det finns slutna system där enbart producentens egna papper passar.

Längden på torkrullar kan avvika med 30-40 % d.v.s. antal meter per rulle, men ändå passa i samma hållare. Det är rullens diameter som är avgörande om den passar eller inte.

Toalettrullar i ”hemmastorlek” är det sämsta valet av toalettpapper då svinnet är stort (producenterna hävdar att var fjärde rulle försvinner), förbrukningen är högre och arbetsbelastningen för städpersonalen blir högre.

Jumborullar är vanligast bland toalettrullar, ett problem med dessa är att den sista biten på rullen ofta slängs i samband med bytet som sker vid städning.

I jämförelse med centrummatade rullar kan pappershanddukar halvera förbrukningen av papper.

6.4.5 Tips inför en kommande upphandling

Nedan framgår synpunkter som producenterna framförde som tips inför en kommande upphandling.

6.4.5.1 Fokusera på funktionen.

Krav på absorptionsvärdet säkerställer en uppsagningsförmåga och går att mäta. Däremot är det inte helt transparent då olika kvalitet på baspapper vid produktionstillfället kan ge olika värden på produkten från en gång till en annan. Det finns tillverkningsmetoder där man skjuter in luft i papperet som skapar luftfickor vilket ger hög absorptionsförmåga. Avseende handdukar är absorptionsförmågan det mest rättvisa att utvärdera uppger den ena producenten, medan den andra avråder från att ställa krav på absorptionsförmåga.

6.4.5.2 Var inte för exakt när det gäller förpackningsstorlekar

Innovativa lösningar som minskar förbrukningen av papper kan möjliggöra mindre förpackningsstorlekar som blir mer ergonomiska att hantera och tar mindre plats att förvara. Avvikelsekrav avseende mått kan vara konkurrensbegränsande.

Det är innerförpackningens storlekar som är av störst betydelse för städpersonalen eftersom det är den de oftast lyfter.

6.4.5.3 Utvärdering

Pris per kilo skulle kunna vara den mest rättvisa metoden att utvärdera på. Ett alternativ kan vara att utvärdera meterpris på rullar och styckpris på handdukar. Utvärdera i kvadratmeter på centrummatad rulle.

6.4.5.4 Papperskvalitet

En producent gav förslag på en uppdelning av papperskvalitet i nyfiber/blandfiber samt returfiber/återvunnen fiber (de rekommenderade att inte göra skillnad på vilket returpapper som använts).

6.4.5.5 Varukorgens innehåll

- Begär inte in länkar till alla positioner.
Produkter som har köpts till liten del kanske inte behöver ha en länk.
- Undvik referenser
Såsom artikelnummer, tillverkningsmetod, färg, mönster och varumärke.
- Produktdata
Var generös med avvikelser. Avvikelse kan behöva vara upp till 40 %.
- Tillåt offererade artikelnummer på fler än en position
Samma produkt kan täcka behovet/kravet på fler positioner.
- Bevis
Låt den anbudsgivare som vinner upphandlingen komma in med beviset (varukorgen) istället för att samtliga anbudsgivare ska skicka in allt på en gång då det är ett tidskrävande arbete.

6.4.5.6 Prisjustering

Råvaruindex för nyfiber och importprisindex som följer dollarn föreslås. En ökad kostnad ska verifieras med aviseringsbrev som leverantören fått av producenten. KPI är det sämsta indexet.

7 Hållbarhet

Upphandlingsmyndigheten har hållbarhetskriterier avseende kemisk-tekniska produkter och för pappersprodukter.

Avseende upphandlingsmyndighetens krav för kemisk-tekniska produkter kan dessa vara svåra att följa upp för den som inte är kemist. Med tanke på att avtalet omfattar ett mycket stort antal produkter, i synnerhet med det övriga sortimentet inkluderat bör det beaktas hur uppföljning av ställda krav ska ske. Vid den revision (se punkt 4.4.5 Revision) som gjordes avseende ställda krav på befintligt ramavtal gjordes stickprov på ett mindre antal avtalade produkter från varukorgen, trots att det bara är ett fåtal av produkterna som kan köpas på avtalet visade det sig att flera av dessa inte uppfyllde kraven som ställts i upphandlingen.

För vissa typer av kemisk-tekniska produkter, men inte alla, finns miljömärkning. Inte alla miljömärkta produkter (bl.a. handdiskmedel och flytande tvål) uppfyller upphandlingsmyndighetens krav för kemisk-tekniska produkter, vilket innebär att miljömärkning inte utgör bevis för att upphandlingsmyndighetens krav är uppfyllda.

För pappersprodukter är hållbarhet ganska komplext eftersom ett helhetsperspektiv är viktigt. Allt från vilken skog som används, hur mycket energi som går åt vid tillverkningen, kemikalieanvändning vid tillverkning samt hur bra absorptionsförmåga den slutliga produkten har är av betydelse.

Att t.ex. pappershanddukar har hög absorptionsförmågan är viktigt för att hålla förbrukningen nere, men vissa tillverkningsmetoder för att uppnå hög absorptionsförmåga är å andra sidan energikrävande.

8 Andra upphandlingar inom området

Vid ett leverantörmöte framkom tips om en upphandling avseende papper och plastvaror som Uppsala kommun genomförde 2014, Dnr 2014-022. Det som upplevdes positivt i den upphandlingen var att utvärderingen av ”övrigt sortiment” gjordes med stickprov på en dold varukorg. För att säkerställa likabehandlingsprincipen och att UM valde ut stickprovsprodukter innan den tog del av anbudet, deponerades listan med produkter hos tredje part. Produktförteckningen hölls således hemlig till efter sista anbudsdag.

Genom upplägget med dold varukorg blir inte frågan om lämnad ”officiell prislista” är specialanpassad för upphandlingen relevant eftersom anbudsgivaren inte vet vilka artiklar som kommer att utvärderas och därmed inte kan sänka sina priser enbart för de produkterna som utvärderas.

9 Överprövningsmål inom området

Nedan beskrivs kortfattat de överprövningsmål som avdömts avseende utvärderingmodeller under perioden 2014-2017.

År	Upphandlande myndighet	Överprövande anbudsgivare	Skäl till överprövning	Utslag
2014	Huddinge kommun	Menigo Foodservice AB	Fråga om utvärderingsmodell stred mot kravet på transparens. Den tillämpade modellen innebar att anbudsgivare skulle avge bindande anbud för hela sitt sortiment (standardprislista) utan att veta vilka produkter som skulle komma att utvärderas.	Förvaltningsrätten ansåg att utvärderingsmodellen uppfyllde kravet på transparens. Kammarrätten avslog begäran om PT.
2015	SKL Kommentus Inköpscentral AB	Mediq Sverige AB	Fråga om utvärderingsmodellen stred mot kravet på transperens. Den tillämpade modellen innebar att anbudsgivare skulle lämna in pris och rabattsatser på angiven nettoprislista samt offererade rabattsatser på angivna produktgrupper tillsammans med egen bruttoprislista. Stickprov gjordes där minst 90 % av de 67 artiklarna	Förvaltningsrätten ansåg att utvärderingsmodellen anses vara i överensstämmelse med transparensprincipen, likabehandlingsprincipen och vad som övrigt gäller för offentliga upphandlingar. Kammarrätten avslog begäran om PT.

			skulle finnas med och överensstämna med bruttoprislistan och angivna rabattsatser.	
2017	HBV	Dahl Sverige AB	Frågan om A. utvärderingsmodellen, med stickprov på 600 artiklar ur bruttoprislistan på 80 000 artiklar, strider mot transparensprincipen. B. Hänvisning till varumärken.	Förvaltningsrätten förordade att upphandlingen ska göras om då hänvisningen till varumärken strider mot kap 6. 4§ LOU. (Bruttoprislistan ansågs inte ha skadat bolaget.) Kammarrätten avslog överklagandet.

9.1 Några slutsatser

En eventuell stickprovlista måste tas fram med stor omsorg, eftersom den ska ge en indikation om leverantörers hela prisbild (så att utfallet inte får karaktären av ”slumpmässighet”).

I Varukorgsupphandlingar med ett stor antal produkter, sker ofta varumärkeshänvisning av ”misstag”, när t.ex. sakkunniga deltagit i framtagandet, som inte insett att det är otillåten varumärkeshänvisning. Det kan vara tillåtet för vissa produkter, även om stor restriktivitet föreligger. Felet kan få som konsekvens att hela upphandlingen måste göras om.

10 Relevant lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd

10.1 Lagar inom området

Nedanstående EU-förordningar reglerar hantering av kemikalier.

10.1.1 Reach

Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemical substances (Reach) är en kemikalielagstiftning som ersätter stora delar av de kemikaliereregler som gällde före den 1 juni 2007 i EU och i Sverige. Reglerna finns i en EU-förordning och ska därmed tillämpas direkt av företagen utan att översättas i svenska regler.

Reach grundas på principen att det är tillverkare, importörer och nedströmsanvändare som bär ansvaret för att de ämnen som de tillverkar, släpper ut på marknaden eller använder inte orsakar skadliga effekter på hälsan och miljön. Reach gäller i huvudsak för kemiska produkter och kemikalier, det vill säga kemiska ämnen och beredningar/blandningar/preparat.

Reach innehåller krav på tillverkare, importörer och användare av kemikalier som går längre än i tidigare lagstiftningar. Den som avser att tillverka eller importera kemikalier måste först registrera ämnena eller beredningen. Den som registrerar kemikalier ska ta fram data om deras egenskaper och bedöma riskerna. Nya krav ställs också på den som hanterar varor som innehåller sådana kemikalier.

Senast i maj 2018 ska ämnen som importerats till eller tillverkas inom EES-området registreras enligt den europeiska kemikalieförordningen Reach.

10.1.2 CLP

Classification, Labelling and Packaging (CLP) är en EU-förordning avseende förpackningar, märkning och klassificering av kemiska ämnen och blandningar och gäller i EU sedan januari 2009.

Klassificering av ett ämne eller en blandning, återspeglar farans allvarsgrad och typen av faror med ämnet eller blandningen, det vill säga dess potential att skada människor eller miljö. CLP-förordningen tillhandahåller kriterier för att bedöma huruvida klassificeringen av ett ämne eller en blandning är lämplig.

11 Elektroniska anbud

Statens inköpscentral använder sig av elektronisk upphandling och systemet TendSign för hantering av alla upphandlingar, ansökan, förfrågningsunderlag, anbud och avtal. En eventuellt kommande upphandling inom ramavtalsområdet kommer att genomföras i TendSign. Avtal kommer att signeras elektroniskt.

12 Utvecklingsområden och förändringsbehov i en kommande upphandling

Prissättningen av ett eventuellt övrigt sortiment måste ta hänsyn till att leverantörerna i allt mindre utsträckning tillämpar en (1) officiell bruttoprislista som rabatter kan dras från.

Projektgruppen har fått önskemål från en avropande myndighet om krav på viten när ordern inte levererats till rätt plats och chauffören inte ringt för att få ordern mottagen. Önskemål har också framförts gällande krav på att följesedeln ska innehålla tydlig information om vad som beställts, levererade varor samt restade varor med planerat leveransdatum.

13 Förvaltning

Det är viktigt att uppdatering av produktlistor sköts smidigt och med begränsad administration från förvaltningens sida. Ramavtalsleverantörer bör ha huvudansvaret för uppdateringar och förvaltningen bör kunna gå in och se i webb-shopen vad som är uppdaterat och ta stickprov.

14 E-beställningar

En viktig förutsättning för ett väl fungerande ramavtal av standardprodukter som förstudien omfattar, är att dessa enkelt kan avropas. Som framgår i punkt 6.2.9 ”Hur vill ni kunna göra era beställningar av varor (fler alternativ kan väljas)?” vill myndigheterna helst kunna göra avrop i webbshop eller genom eget e-handelssystem.

15 Rekommendation

Projektgruppen anser att kriterierna för att genomföra en ny upphandling av hygien- och städprodukter är uppfyllda och rekommenderar att en ny upphandling genomförs.

Kriterierna ”ofta” och ”i stor omfattning” bör anses uppfyllda med hänsyn till att varorna som omfattas till stor del är förbrukningsvaror som köps in löpande t.ex. toalettpapper, pappershanddukar, tvål och diskmedel.

Även kriteriet ”stora värden” uppfylls då den årliga omsättningen varit närmare 50 miljoner kronor, det vill säga dubbelt så mycket under fyra år som de minst 100 miljoner kronor som är satt som gräns för att kriteriet ska anses uppfyllt.

Man bör överväga att ta in konsult hjälp för att utforma förfrågningsunderlag och varukorg.

16 Källförteckning

16.1 Möten med myndigheter

Referensgrupp med representanter från följande myndigheter: Arbetsförmedlingen, FMV, Försvarsmakten, Kriminalvården, Kungliga Tekniska högskolan, Migrationsverket, Polisen, Regeringskansliet, Riksantikvarieämbetet, Riksdagsförvaltningen, Statistiska centralbyrån, Tillväxtverket, Tullverket samt Uppsala Universitet.

16.2 Möten med leverantörer

Under förstudien har möten genomförts med följande leverantörer: Metsä Tissue, Office Depot Svenska AB, PacsOn AB, Papyrus Sverige AB, SCA HYGIENE PRODUCTS AB samt Staples Solutions AB.

16.3 Enkätutskick till myndigheter

2017-05-12 skickades en enkät ut till 338 myndigheter avseende förstudien. Sista dag att besvara enkäten var 2017-05-26. 139 respondenter besvarade enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 42 %.

16.4 Referenslitteratur och andra källor

Överprövningar

Förvaltningsrättens i Stockholms dom den 2014-02-12, mål nr 27436-13.

Förvaltningsrättens i Stockholms dom den 2015-12-18, mål nr 20074-15.

Kammarrättens i Stockholms dom den 2017-06-22, mål nr 7824-16.

Uppsala kommun, Anbudsinbjudan Papper och plastvaror, Dnr 2014-022.

Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier för pappersprodukter.

Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier för kemisk-tekniska produkter för professionell hygien, rengöring och underhåll.

Kemikalieinspektionens hemsida, www.kemi.se

KEPA:s riktlinjer för upphandling <http://www.kepa.nu/etik-upphandling/>

17 Bilagor

Bilaga Myndighetsenkät